

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kokkupuutest tulenevate ohtude eest”

KOM(2011) 593 (lõplik) – 2011/0254 (NLE)

(2012/C 143/22)

Raportöör: **Richard ADAMS**

28. septembril 2011 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euratomi asutamislepingu artiklile 31 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kokkupuutest tulenevate ohtude eest”

COM(2011) 593 final – 2011/0254 (NLE).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 3. veebruaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 478. istungjärgul 22.–23. veebruaril 2012 (22. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 118, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Järeldused

1.1.1 Komitee tervitab kõnealust ettepanekut, milles kasutatakse kõige värskemaid teaduslikke andmeid ioniseeriva kiirguse ohtude kohta, eesmärgiga määratleda inimeste tervisekaitse ja keskkonnakaitse vajadused ning neid käsitleda ja laiendada.

1.1.2 Eelkõige on viie kehtiva direktiivi liitmisel praktiline ja positiivne tegevuslik mõju ning see võimaldab sidusat, järjepidevat ja ühtlustatud lähenemisviisi ohutusele.

1.2 Soovitused

1.2.1 Komitee märgib võimalust, et pärast direktiivi riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmist esitatakse liikmesriikidele täiendavaid nõudmisi. Komitee peab eriti oluliseks, et nii õigusakti vaimule kui ka sisule vastamiseks eraldataks piisavaid vahendeid õigusakti rakendamise eest vastutavatele riiklikele pädevatele asutustele. See kehtib eelkõige kvaliteetse lähenemisviisi arendamisele kõikehõlmava hariduse ja koolituse kaudu.

1.2.2 Komitee toetab täielikult lähenemisviisi, millega laiendatakse kaitsenõudeid keskkonnale, ning soovib IX peatüki sätete (tunnustades nõuetekohaselt viidet rahvusvahelise kiirguskaitsekomisjoni edaspidistele juhiste) kriteeriumid (kohaldamise juhised) vastu võtta kohe, kui need on sõnastatud.

1.2.3 Komitee hindab kõrgelt väga põhjaliku tööd, mida kõik kaasatud organid ettepaneku koostamisel on teinud, ning soovib ettepaneku võimalikult kiiresti vastu võtta.

2. Direktiivi ettepaneku taust

2.1 Ioniseeriv kiirgus on kõikjal keskkonnas. Kõik planeedi elanikud puutuvad kokku loodusliku taustakiirgusega. See tekib kivimites, pinnases, toidus ja õhus looduslikult esinevatest radioaktiivsetest ainetest. Kuna kivimite liike on erinevaid, erineb ka maapinna kiirguse ja radioaktiivsete ainete (radooni) tase. Seega sõltub kiirgusega kokkupuude asukohast. Lisaks sellele on olemas ka kosmilise kiirguse mõju. Kosmiline kiirgus on tugevam suurtel kõrgustel üle merepinna ja kõrgetel laiuskraadidel, seega puutuvad sellega rohkem kokku lennukite meeskonnaliikmed ja sagedased lendajad. Lisaks puutuvad kõik kokku tehniliku kiirgusega. Kõige märkimisväärsem neist kunstlikest allikatest on meditsiinikiiritus. Samuti on olemas tööstustavadeist tulenev kutsekiiritus, nagu keevituste radiograafia, ning üldsuse kokkupuude tuumajaamade heidetega ning tuumarelvade katsetamisest ja vaesestatud uraani sisaldavate mürskude sõjaliseks otstarbeks kasutamisest keskkonnas säilinud nõrga kiirgusega.

2.2 Kiirgus on leidnud palju praktilist kasutust meditsiinis, teadustegevuses, ehituses ja muudes valdkondades. Kiirguse ohtlikkus tuleneb selle võimest ioniseerida molekule elusrakkudes ning seega kutsuda esile biokeemilise muutuse. Kui elusrakus toimub piisav muutus, võib see surra või selle geneetiline teave (DNA) pöördumatult muutuda. Selle võimaluse tõttu asuti riiklike kaitse- ja reguleerimismeetmeid vastu võtma isegi veel enne, kui tunti täpset kahjumehhanismi, ning Euratomi asutamislepingu raames on algusest peale tegeletud kogu ELi jaoks ühiste meetmete väljatöötamisega.

2.3 Nõuetekohaste kaitsemeetmete kindlakstegemisel on Euroopa õigusaktides lähtutud alati rahvusvahelise kiirguskaitsekomisjoni soovitudest. 2007. aastal andis kiirguskaitsekomisjon välja uue ja üksikasjaliku kiirguskaitse juhendi, milles võetakse

arvesse viimase 20 aasta jooksul toimunud arenguid. Need hõlmavad tehnilike kiirgusallikate lisandumist ja käimasolevaid teadusuuringuid looduslike allikate, nagu radoongaasi mõjude kohta. Kõnealuse direktiivi eesmärk on pakkuda töötajatele, patsientidele ja üldsusele praegustel teaduslikel teadmistel põhinevat kõrgetasemelist kaitset ioniseerivast kiirgusest tulenevate tervisekahjustuste eest. Direktiivi laiendatakse ka uutele valdkondadele, nagu keskkonnakaitse.

2.4 Tegemist on olulise dokumendiga, mille 110 artiklit ja 16 lisa moodustavad rohkem kui 100 lehekülge teksti. Tegelikult sõnastatakse uuesti ja ühendatakse üheks direktiiviks viis kehtivat direktiivi⁽¹⁾ ning kehtestatakse siduvad nõuded kaitsele radooniga kokkupuute eest siseruumides, ehitusmaterjalide kasutamisele, tuumaseadmetest eralduva radioaktiivse heite keskkonnamõju hindamisele ning keskkonnakahju vältimisele õnnetusjuhtumi puhul.

2.5 Kokkuvõtvalt toob uus direktiiv Euroopa elanikele kasu sellega, et neile võimaldatakse paremat tervisekaitset ioniseeriva kiirguse eest, eelkõige järgmiselt:

- tõhusamad kampaaniad ja toetusmeetmed kaitseks radooniga kokkupuute eest siseruumides;
- looduslike radioaktiivseid materjale töötlevate tööstusharude töötajate tõhusam kaitse;
- tõhusam kaitse meditsiini kiirguse kasutamisel ja kontroll kokkupuutekordade üle;
- tõhusam kaitse ja suurem liikuvus liikuvatele spetsialistidele tuumatööstuses.

2.6 Regulaatiivnõuded ELi riikides ühtlustatakse ja viiakse kooskõlla rahvusvaheliste normidega. Kuna pärast Fukushima

kriisi pööratakse tuumaohutusele erilist tähelepanu, sisaldab ettepanek rangemaid nõudeid avariikiirguse olukordade ohjamiseks.

2.7 Kõnealune direktiiv täiendab joogivees sisalduvaid radioaktiivseid aineid käsitlevat direktiivi, mille kohta koostas komitee hiljuti arvamuse⁽²⁾.

2.8 Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (IAEA) poolt heakskiidetud ja rahvusvahelist konsensust kajastavad põhilised rahvusvahelised ohutusnormid on üksikasjalikud, kuid mitte siduvad. Need jätvavad ruumi ülemaailmsetele erinevustele riikide suutlikkuses. Direktiiv läheb sellest kaugemale, kehtestades liikmesriikidele ühtsed normid, järgides samas ka siseturu eeskirju. Direktiiv sai kasu ulatuslikust konsultatsiooniprotsessist, milles osalesid eksperdirühm Euratomi asutamislepingu artikli 31 alusel, Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur, Euroopa kiirguskaitsevaldkonna pädevate asutuste juhid (HERCA), Rahvusvaheline Kiirguskaitse Assotsiatsioon (IRPA) ja teised sidusrühmad.

2.9 Direktiivi õiguslik alus on Euratomi asutamisleping. Komitee märgib mõningase kaastundega muret, mida on väljendatud seoses küsimusega, kas alates 1957. aastast muutmata leping on sobiv alus keskkonnaküsimuste käsitlemiseks. Siiski on vähe tõenäoline, et Euratomi asutamisleping lähitulevikus läbi vaadatakse, samas kui keskkonnakaitseküsimused on reaalsed ja vajavad lahendamist. Tuleb märkida, et Euratomi asutamislepingu artikli 37 näol oli 1957. aastal tegemist teedrajava esmase õigusaktiga, milles käsitleti nii keskkonnamõju kui ka inimeste kaitset puudutavaid siduvaid piiriüleseid kohustusi.

3. Direktiivi ettepaneku ülevaatlilik kokkuvõte

3.1 Komitee arvamuses ei ole asjakohane ega ruumipiirangute tõttu võimalik esitada üksikasjalikku kokkuvõtet nii keerulise direktiivi kohta. Ülevaate saab siiski anda, analüüsides komisjoni lähenemisviisi teemavaldkondi ja asjaomaste peatükide pealkirju.

Üldpõhimõtted	Peatükkide pealkirjad
— Põhiliste ohutusnormide direktiivi läbivaatamine ja konsolideerimine	I peatükk: Reguleerimise ja -ala
— Kiirgusolukorrad	II peatükk: Mõisted
— Kaitseüsteem	III peatükk: Kiirguskaitseüsteem
— Püsikiirguse olukorrad	IV peatükk: Kiirguskaitsealase hariduse, koolituse ja teavituse nõuded
— Radoon (töökoht, elamud)	V peatükk: Kiirgustegevuse põhjendatus ja regulatiivne kontroll
— Ehitusmaterjalid	
— Elamine saastatud aladel	

⁽¹⁾ ELT L 180, 9.7.1997, lk 22-27.
 ELT L 346, 31.12.2003, lk 57-64.
 ELT L 349, 13.12.1990, lk 21-25.
 ELT L 357, 7.12.1989, lk 31-34.
 ELT L 159, 29.6.1996, lk 1-114.

⁽²⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 122.

Üldpõhimõtted	Peatükkide pealkirjad
— Kavandatavad kiiritusolukorrad	VI peatükk: Töötajate, praktikantide ja üliõpilaste kaitsmine
— Põhjendatus ja regulatiivne kontroll	
— Ohutaset arvestav lähenemisviis	VII peatükk: Patsientide ja muude isikute kaitse meditsiini-kiirituse eest
— Kiiritusliigid	
— Avariikiirituse olukorrad	VIII peatükk: Elanike kaitse.
— Avariitöötajad	
— Avariolukordade jaoks plaani koostamine ja neile reageerimine	IX peatükk: Keskkonnakaitse
— Avalik teave	X peatükk: Regulatiivse kontrolli nõuded
— Institutsiooniline infrastruktuur	
— Uuestisõnastatud direktiivid	XI peatükk: Lõppsätted
Ülevõtmine siseriikliku õigusesse	

4. Üldised märkused

4.1 Komitee märgib, et kõnealuse direktiivi ettevalmistamisel on kasutatud kõige värskemaid teaduslikke andmeid ioniseeriva kiirguse ohtude kohta, ning tervitab inimeste tervisekaitse ja keskkonnakaitse vajaduste käsitlemiseks, määratlemiseks ja laiendamiseks kasutatud lähenemisviisi.

4.2 Komisjon on otsustanud uuesti sõnastada ja ühendada üheks direktiiviks viis kehtivat direktiivi. Sellel on praktiline ja positiivne tegevuslik mõju ning see võimaldab sidusat, järjepidevat ja ühtlustatud lähenemisviisi ohutusele.

4.3 Võrdlevad analüüsid varasemate direktiivide rakendamise ja toimimise kohta riiklikus õiguses on esile toonud mitmeid puudujääke. Vead ei ole tekkinud mitte direktiivide riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmisel, vaid rakendamisel, nt seoses hariduse ja koolituse rahastamisvahenditega, üldsuse teadlikkuse tõstmise programmidega, kohalike spetsialistide tunnustamisega, üldsuse teavitamisega sellest, kuidas õnnetuse korral käituda, jne.

4.4 Komitee soovib, et riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmisest tulenenud suuremate nõudmiste täitmiseks ja võimalike olemasolevate puudujääkide kõrvaldamiseks peaks komisjon lihtsustama riiklike asutuste tööd, korraldades seminare, et arutada õiguslikke ja praktilisi raskusi õigusaktide riiklikul

tasandil rakendamisel. Lisaks riiklike pädevate asutuste rollile tuleks innustada ka kodanikuühiskonna vaatlusrühmade kasutamist, et jälgida ja hinnata õigusaktide kohaldamiseks võetavate konkreetsete meetmete elluviimist.

4.5 Komitee peab kahetsusväärseks, et kuigi direktiivis käsitletakse igakülgselt looduslike ja tsiviiltegevusest tulenevaid kiirgusallikaid, võivad direktiivist välja jääda radioaktiivsed heited sõjalistest rajatistest, sest Euratomi asutamislepingut kohaldatakse vaid tsiviilolukordadele⁽³⁾.

4.6 Komitee peab innustavaks seda, et direktiivis eeldatakse kodaniku õiguse kaitset vähendada kokkupuudet tehilike kiirgusallikatega, näiteks turvaseadmete, nagu kogu keha läbivalgustusseadmete järjest suurem kasutamine, ning lisatakse sellekohane säte.

4.7 Kuigi komitee toetab tungivald uut keskkonnakaitse küsimust, märgib komitee, et enne siduvate kvantitatiivsete eeskirjade määratlemist tuleb ametlikult sõnastada kõik menetluses olevad rahvusvahelise kiirguskaitsekomisjoni (ICRP) kriteeriumid (ja kohaldamise juhised). Need annavad ühtsed teaduslikud põhi-teadmised kõnealusel juhul kohaldatavate konkreetsete kriteeriumide kohta, et pakkuda kõigile liikmesriikidele ühtne alus.

Brüssel, 22. veebruar 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
 Staffan NILSSON

⁽³⁾ Euroopa Kohtu kohtuotsus C-61/03, 12/04 2005.